

ภาขินี เต็มรัตน์

นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

คำสรรพนามแทนตัวผู้พูด ในพื้นที่พหุวัฒนธรรมชายแดนใต้

การใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารกันในสังคมมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือเพื่อแสดงความรู้สึกนึกคิด และภาษายังเป็นหนทางสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น และดำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์นั้น ๆ ให้ยั่งยืนต่อไป (สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ, 2531 : 2) โดยมนุษย์ในทุกสังคมจะมีภาษาของตนเองที่ใช้สื่อสารกัน ด้วยเหตุนี้ภาษาจึงเป็นเครื่องแสดงออกทางวัฒนธรรมของมนุษย์อีกทางหนึ่งด้วย นักมานุษยวิทยาจึงจัดให้ภาษาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2545 : 1)

พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย เป็นดินแดนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เป็นที่อาศัยของชนหลายเชื้อชาติและศาสนา ทั้งชาวไทยพุทธ ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยเชื้อสายมลายู ฯลฯ ทำให้พื้นที่ภาคใต้มีลักษณะเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลถึงความหลากหลายของการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารด้วย ภาษามลายูถิ่นมีบทบาทสำคัญในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ เพราะชาวไทยเชื้อสายมลายูซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของพื้นที่เป็นผู้ใช้ภาษา

ดังกล่าวในชีวิตประจำวัน ภาษามลายูจึงมีฐานะเป็นภาษาประจำจังหวัดชายแดนใต้ของไทย และด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์ของภาคใต้ที่เชื่อมต่อกับประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย ภาษามลายูจึงมีบทบาทต่อกลุ่มผู้ประกอบการด้านการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและภาษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นี้ไม่ใช่อุปสรรคในการสื่อสารระหว่างกลุ่มชน เนื่องจากคนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ยอมรับภาษาไทยมาตรฐานเป็นสื่อกลาง (Lingua franca) ใช้ติดต่อกับคนต่างวัฒนธรรมและเชื้อชาติ กล่าวคือเมื่อพูดกับกลุ่มคนที่มาจากเชื้อชาติเดียวกันหรือเป็นคนในท้องถิ่นเหมือนกัน พวกเขาก็จะเลือกใช้ภาษาที่เข้าใจในกลุ่มเดียวกัน บางคนสามารถพูดได้มากกว่า 1 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทย (มาตรฐาน) ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษามลายูถิ่น เป็นต้น ทำให้พื้นที่นี้มีลักษณะ “ภาวะหลายภาษา” อันหมายถึง ภาวะที่คนใดคนหนึ่งสามารถพูดได้มากกว่า 1 ภาษา ขึ้นไป (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2532 : 63)

การใช้คำสรรพนามแทนตัวผู้พูดเป็นการสื่อสารที่สะท้อนถึงลักษณะการใช้ภาษาในพื้นที่พหุวัฒนธรรม เนื่องจากคำสรรพนามแทนตัวผู้พูดหรือสรรพนามบุรุษที่ 1 นอกจากจะใช้แสดงตัวตนในการสนทนากับผู้อื่นแล้ว การใช้สรรพนามยังมีนัยทางสังคมทั้งในเชิงความสุภาพและความเป็นทางการ และแสดงสถานภาพในบทบาทความสัมพันธ์ นอกจากนี้การใช้คำสรรพนามแทนตัวผู้พูดยังแปรไปตามสถานการณ์การสื่อสารซึ่งอาจจะสะท้อนภาพความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้อีกด้วย การใช้สรรพนามแทนตัวผู้พูดจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจศึกษา โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่มักมีการสร้างคำใหม่เพื่อใช้ในการสื่อสาร เนื่องจากเยาวชนอยู่ในช่วงของการเรียนรู้และค้นหาอัตลักษณ์ ซึ่งอาจมีการสร้างสรรค์เชิงภาษาเพื่อแสดงตัวตนที่น่าสนใจ ในที่นี้ผู้เขียนจึงต้องการศึกษาว่าเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ใช้คำสรรพนามแทนตัวเองในการพูดกับบุคคลในแวดวงความสัมพันธ์แบบต่าง ๆ ในบริบทของการใช้ภาษาไทยด้วยคำใดบ้าง โดยผู้เขียนได้ใช้แบบสอบถามสำรวจจากกลุ่มเยาวชนไทยมุสลิมที่เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จำนวน 40 คน แบ่งเป็นผู้ชาย 20 คน ผู้หญิง 20 คน เยาวชนทั้งหมดมีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เหตุผลที่ผู้เขียนเลือกศึกษาจากนักศึกษาเยาวชนไทยมุสลิม เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ใช้ภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาหลักในชีวิตประจำวัน จึงสามารถเป็นตัวแทนการใช้ภาษาท่ามกลางความหลากหลายของวัฒนธรรมในสังคมของไทยได้ เบื้องต้นผู้เขียนพบว่าผู้พูดกลุ่มนี้มีการใช้ภาษามลายูถิ่นสลับกับการใช้ภาษาไทยมาตรฐาน ดังคำสรรพนามแทนตัวผู้พูดที่เลือกใช้ เช่น เต๊ะ (น้อง) ก๊ะ (พี่ผู้หญิง) อาแบ (พี่ผู้ชาย) เป็นต้น ความหลากหลายด้านการใช้ภาษานี้ถือเป็นผลดีที่ทำให้เห็นถึงความต่างด้านการเลือกใช้คำ อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์ในลำดับต่อไป

บทบาทของคำสรรพนามกับการสื่อสารในสังคม

คำสรรพนาม คือ คำที่ใช้แทนคำนาม เพื่อจะได้ไม่ต้องกล่าวถึงคำนามซ้ำ ๆ (บรรจบ พันธุเมธา, มปป. : 148) ในภาษาไทยมีคำให้เลือกใช้ อย่างหลากหลาย ปัจจัยเรื่องเพศเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการใช้ภาษา เห็นได้ชัดในการใช้คำสรรพนามเรียกตนเองที่แตกต่างกันระหว่างเพศชายกับเพศหญิง เช่น ผม กระผม จะใช้ในเพศชาย และดิฉัน หนู น้อง จะใช้ในเพศหญิง (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2545 : 63) นอกจากนี้คำสรรพนามยังได้นำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของคำเรียกขานในการสนทนาระหว่างผู้พูดและผู้ฟังอีกด้วย เช่น เธอตอนนี้ก็โหมงแล้ว ท่านจะไปเชียงใหม่วันไหน เป็นต้น

นอกจากนี้คำสรรพนามแทนตัวผู้พูดหรือ

สรรพนามบุรุษที่ 1 มีลักษณะการใช้ที่แตกต่างกันไปในแต่ละยุคสมัย บุรุษสรรพนามที่ปรากฏใช้ในสมัยปัจจุบันมีลักษณะแตกต่างจากสมัยที่ผ่านมาอยู่หลายประการตามลักษณะสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือมีคำบุรุษสรรพนามใช้มากขึ้นกว่าเดิม และลักษณะคำบุรุษสรรพนามบางคำไม่เคยปรากฏใช้มาก่อนในสมัยที่ผ่านมาเนื่องด้วยลักษณะทางสังคมที่มีความซับซ้อนและหลากหลายขึ้น ทำให้ผู้ใช้ภาษามีการพิจารณาเลือกใช้คำมากขึ้น เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง ความสุภาพ ความเป็นทางการ เพศ เชื้อชาติ เป็นต้น ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีความแตกต่างด้านชนชั้น เช่น เจ้านายกับลูกน้อง ผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา หมอกับคนไข้ เป็นต้น (มีชัย เอี่ยมจินดา , 2534 : 82 - 83) ทั้งนี้ในแง่บทบาทของความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังที่มีผลต่อการเลือกใช้คำสรรพนามนั้นสามารถจำแนกได้เป็น 3 แบบใหญ่ ๆ ได้แก่ ความสัมพันธ์แบบสมมูลกัน ความสัมพันธ์แบบไม่สมมูลกัน และความสัมพันธ์แบบเป็นกลาง

ความสัมพันธ์แบบสมมูลกัน เป็นความสัมพันธ์ที่แสดงว่าผู้พูดกับผู้ฟังเท่าเทียมกัน ความสัมพันธ์ลักษณะนี้ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน ความสัมพันธ์ระหว่างคนรัก เป็นต้น ส่วนความสัมพันธ์แบบไม่สมมูลกัน เป็นความสัมพันธ์ที่ผู้พูดและผู้ฟังมีสถานภาพไม่เท่ากัน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างญาติผู้ใหญ่กับญาติผู้น้อย ครูกับศิษย์ ผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา สามีกับภรรยา นายกับบ่าว เป็นต้น ส่วนความสัมพันธ์แบบเป็นกลาง เป็นการแสดงความสัมพันธ์ที่ยากจะระบุได้ว่าฝ่ายใดสูงกว่าฝ่ายใด แต่ในขณะเดียวกันทั้งสองฝ่ายก็มี

บทบาทไม่สมมูลกัน มักจะปรากฏในความสัมพันธ์ระหว่างคนที่ไม่รู้จักกัน เช่น ผู้ให้บริการกับผู้รับบริการ (ม.ร.ว. กัลยา ดิงศภักดิ์ และอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2531 : 31) รูปแบบของความสัมพันธ์ทั้ง 3 นี้ทำให้การใช้สรรพนามคำเรียกขานตัวเองมีความแตกต่างกันไปตามบุคคลที่ผู้พูดสัมพันธ์ด้วย

การศึกษาคำเรียกขานในภาษายุโรปของ Brown and Gilman (1960 อ้างถึงใน ม.ร.ว. กัลยา ดิงศภักดิ์และอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2531 : 2 - 3) ซึ่งรวมทั้งคำสรรพนามด้วยนั้นพบว่าแนวคิดเรื่องอำนาจและความเป็นปึกแผ่น (Solidarity) ส่งผลต่อการใช้คำเรียกขาน ความเป็นปึกแผ่นเป็นความสัมพันธ์แบบสมมูล เกิดจากความเหมือนกันทางสังคม เช่น ครอบครัว ศาสนา อาชีพ เพศ และที่เกิดเดียวกัน เป็นต้น ส่วนความสัมพันธ์แบบไม่สมมูล เกิดจากองค์ประกอบของอำนาจ ได้แก่ “พลังร่างกาย ความมั่งคั่ง อายุ เพศ บทบาททางครอบครัวหรือสังคม” กล่าวได้ว่าการศึกษาการใช้คำเรียกขานระหว่างคู่สนทนาจึงสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจและความเป็นปึกแผ่นได้นั่นเอง

การศึกษาคำเรียกญาติของชาวไทยมุสลิมที่มีเชื้อสายต่างกันในประเทศไทยพบว่ามีเชื้อสายต่างกันในประเทศไทยพบว่ามีเชื้อสายคือ ชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมาเลย์ ชาวไทยมุสลิมเชื้อสายจาม – เขมร และชาวไทยมุสลิมเชื้อสายเปอร์เซีย มีปัจจัยที่ใช้แยกความแตกต่างของคำเรียกญาติแต่ละคำต่างกัน ชาวไทยมุสลิมเชื้อสายมาเลย์มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการใช้คำเรียกญาติ 5 ประการคือ รุ่นอายุ สายเลือด อายุ เพศ และการให้เกียรติระบบคำเรียกญาติของชาวไทยมุสลิมเชื้อสายจาม – เขมร มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการใช้คำเรียก

ญาติ 6 ประการ โดยเพิ่มบ้จัจฝ่ายพ่อ / แม่ เข้ามา ส่วนชาวไทยมุสลิมเชื้อสายเปอร์เซียจะใช้ระบบคำเรียกญาติของภาษาไทย มีบ้จัจที่ส่งผลต่อการใช้คำเรียกญาติ 5 ประการ คือ รุ่นอายุ สายเลือด อายุ เพศ และฝ่ายพ่อ / แม่ คำเรียกญาติของชาวไทยมุสลิมทั้ง 3 เชื้อสายสะท้อนให้เห็นความสำคัญของระบบอาวุโสหรือความแตกต่างทางอายุที่ส่งผลต่อการใช้คำเรียกญาติให้มีความแตกต่างกันไป รวมทั้งการเน้นฝ่ายพ่อ / แม่ และการให้เกียรติที่ถือเพศชายเป็นสำคัญด้วย (วารสารณัฏฐิระ , 2545 : 70 – 72)

กล่าวได้ว่าการศึกษาคำสรรพนามตามบทบาทความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังจึงน่าจะสะท้อนให้เห็นภาพของการปฏิสัมพันธ์ของคู่สนทนาที่แตกต่างกันในสังคม

เยาวชนไทยมุสลิมกับการใช้สรรพนามในสังคมพหุวัฒนธรรม

ผู้เขียนพบว่านักศึกษาไทยมุสลิมชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ซึ่งเป็นตัวแทนของเยาวชนในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ นั้นมีการใช้คำสรรพนามอย่างหลากหลาย ทั้งที่เป็นศัพท์ภาษาไทยมาตรฐานและภาษามลายูถิ่นควบคู่กัน โดยปกติแล้วในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีการใช้ภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาหลัก ขณะที่ภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาซึ่งใช้ในระดับทางการเป็นส่วนใหญ่ การเลือกใช้ภาษาใดในการสื่อสารก็ขึ้นอยู่กับบริบทของการใช้ภาษา ที่จะดูความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังเป็นหลัก ในที่นี้เพื่อแสดงให้เห็นแนวทางการใช้คำสรรพนามของเยาวชนชายแดนใต้ในภาพรวม ผู้เขียนจึงได้สำรวจการใช้สรรพนามตามบทบาทความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง 6 บทบาท ได้แก่ เพื่อน คนรัก อาจารย์ ผู้ให้บริการ ญาติ และคนไม่รู้จัก โดยในการสอบถามผู้เขียนไม่ได้กำหนดว่าผู้พูดกำลังสนทนากับผู้ฟังที่เป็นชาติพันธุ์เดียวกันหรือไม่ ข้อมูลคำสรรพนามบุรุษที่ 1 ที่ได้สามารถจำแนกให้เห็นการใช้ที่แตกต่างกันระหว่างเพศชายและเพศหญิง ดังในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงคำสรรพนามแทนตัวผู้พูดที่เยาวชนเพศชายและเพศหญิงเลือกใช้ในบทบาทความสัมพันธ์แบบต่าง ๆ

กลุ่มบุคคล	คำสรรพนามแทนตัวผู้พูดที่เลือกใช้	
	เพศชาย	เพศหญิง
1.1 เพื่อน		
1.1.1 เพื่อนผู้ชายที่อายุน้อยกว่า	พี่ ชื่อตัว กู เรา ผม	พี่ ชื่อตัว เรา น้อง
1.1.2 เพื่อนผู้ชายที่อายุมากกว่า	ผม น้อง เรา	ชื่อตัว น้อง เรา หนู ฉัน พี่
1.1.3 เพื่อนผู้ชายที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกัน	กู ผม เรา ชื่อตัว	ชื่อตัว เรา ฉัน
กลุ่มบุคคล	คำสรรพนามแทนตัวผู้พูดที่เลือกใช้	
	เพศชาย	เพศหญิง
1.1.4 เพื่อนผู้หญิงที่อายุน้อยกว่า	พี่ ผม ชื่อตัว น้อง	พี่ ชื่อตัว เรา

1.1.5 เพื่อนผู้หญิงที่อายุมากกว่า	ผม น้อง	ชื่อตัว น้อง เรา หนู
1.1.6 เพื่อนผู้หญิงที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกัน	ผม เรา ชื่อตัว ฉัน กู	ชื่อตัว เรา ฉัน
1.2 คนรัก		
1.2.1 คนรักที่อายุน้อยกว่า	พี่ ผม อาแปะ ชื่อตัว	ชื่อตัว พี่ กะ ฉัน
1.2.2 คนรักที่อายุมากกว่า	ผม น้อง ชื่อตัว	ชื่อตัว เรา น้อง
1.2.3 คนรักที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกัน	ผม ชื่อตัว เรา พี่	ชื่อตัว เรา ฉัน น้อง
1.3 อาจารย์		
1.3.1 อาจารย์ผู้ชาย	ผม	หนู
1.3.2 อาจารย์ผู้หญิง	ผม	หนู
1.4 ผู้ให้บริการ		
1.4.1 ผู้ให้บริการผู้ชายที่อายุน้อยกว่า	ผม พี่	พี่ เรา หนู น้อง
1.4.2 ผู้ให้บริการผู้ชายที่อายุมากกว่า	ผม น้อง	หนู น้อง เรา พี่ ชื่อตัว ฉัน
1.4.3 ผู้ให้บริการผู้ชายที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกัน	ผม พี่	เรา ชื่อตัว ฉัน น้อง พี่
1.4.4 ผู้ให้บริการผู้หญิงที่อายุน้อยกว่า	ผม พี่	พี่ เรา ชื่อตัว หนู น้อง
1.4.5 ผู้ให้บริการผู้หญิงที่อายุมากกว่า	ผม น้อง	หนู น้อง ชื่อตัว เรา ฉัน
1.4.6 ผู้ให้บริการผู้หญิงที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกัน	ผม ชื่อตัว	เรา ฉัน พี่ ชื่อตัว หนู
1.5 ญาติ		
1.5.1 ญาติผู้ชายที่อายุน้อยกว่า	พี่ ผม อาแปะ ชื่อตัว	พี่ ชื่อตัว กะ เรา
1.5.2 ญาติผู้ชายที่อายุมากกว่า	ผม น้อง ชื่อตัว	ชื่อตัว หนู เต๊ะ เรา น้อง
1.5.3 ญาติผู้หญิงที่อายุน้อยกว่า	พี่ เรา ผม	พี่ ชื่อตัว เรา กะ
1.5.4 ญาติผู้หญิงที่อายุมากกว่า	ผม น้อง ชื่อตัว	ชื่อตัว น้อง เต๊ะ เรา หนู
1.6 คนไม่รู้จักรัก		
1.6.1 ผู้ชายไม่รู้จักรักที่อายุน้อยกว่า	ผม พี่ ชื่อตัว	พี่ เรา น้อง
1.6.2 ผู้ชายไม่รู้จักรักที่อายุมากกว่า	ผม น้อง	ชื่อตัว น้อง เรา ฉัน
1.6.3 ผู้ชายไม่รู้จักรักที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกัน	ผม ชื่อตัว	เรา ชื่อตัว ฉัน หนู
กลุ่มบุคคล	คำสรรพนามแทนตัวผู้พูดที่เลือกใช้	
	เพศชาย	เพศหญิง
1.6.4 ผู้หญิงไม่รู้จักรักที่อายุน้อยกว่า	ผม พี่	พี่ เรา น้อง กะ
1.6.5 ผู้หญิงไม่รู้จักรักที่อายุมากกว่า	ผม น้อง	หนู เรา น้อง เต๊ะ
1.6.6 ผู้หญิงไม่รู้จักรักที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกัน	ผม เรา ชื่อตัว	เรา ชื่อตัว ฉัน น้อง พี่

ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า คำสรรพนามที่ใช้เป็นประเภทสรรพนามคำเดียว โดยแบ่งเป็นสรรพนามในภาษาไทย ได้แก่ ผม พี่ เรา น้อง กู ชื่อตัว ฉัน หนู และ สรรพนามที่เป็นภาษามลายูถิ่น คือ อาแบ (พี่ผู้ชาย) กะ (พี่ผู้หญิง) และเต๊ะ (น้อง)

1. การใช้สรรพนามแทนตัวผู้พูดของเยาวชนเพศชาย

ในส่วนของเยาวชนเพศชายผู้เขียนพบว่า เมื่อผู้พูดกับผู้ฟังมีความสัมพันธ์แบบสมมูลกัน ดังเช่นในกลุ่มเพื่อนและคนรัก จะมีการใช้สรรพนามแทนตัวคือ พี่ และน้อง เยาวชนเพศชายจะเลือกใช้สรรพนาม “พี่” กับกลุ่มเพศตรงข้าม เช่น เพื่อนผู้หญิงที่อายุน้อยกว่า คนรักที่อายุน้อยกว่า ส่วนสรรพนาม “น้อง” จะเลือกใช้กับเพศตรงข้ามที่อายุมากกว่า เช่น คนรักที่อายุมากกว่า และเพื่อนผู้หญิงที่อายุมากกว่า สรรพนาม “พี่” และ “น้อง” เป็นสรรพนามที่มีความหมายทางอายุอยู่ในตัว อีกทั้งเมื่อผู้พูดเลือกใช้สรรพนาม “พี่” ก็สื่อว่าผู้พูดมีอำนาจมากกว่าผู้ฟัง และเมื่อเลือกใช้สรรพนาม “น้อง” ก็สื่อว่าผู้พูดมีอำนาจน้อยกว่าผู้ฟัง ทำให้เห็นได้ว่าในบทบาทเพื่อนและคนรักซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่สมมูลกันจึงกลายเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่สมมูลกันระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง เนื่องจากนัยความอาวุโสนั่นเอง

นอกจากนี้เยาวชนเพศชายเลือกใช้สรรพนามแทน “ชื่อตัว” กับกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์แบบสมมูลกัน คือ อายุรุ่นราวคราวเดียวกัน ดังที่ใช้กับคนรักที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกัน ใช้กับผู้ชายและผู้หญิงที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกัน และใช้กับญาติผู้ชายและผู้หญิงที่

อายุมากกว่า การใช้ “ชื่อตัว” กับคนที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกัน เพื่อเป็นการสื่อถึงความเท่าเทียมกันระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง แต่เมื่อใช้กับกลุ่มคนที่อายุมากกว่าก็สื่อว่าผู้พูดต้องการสื่อถึงความเท่าเทียมกันกับผู้ฟัง ดังนั้นสรรพนามที่แทนชื่อตัวเพียงอย่างเดียวนี้จึงเป็นสรรพนามที่แสดงความสมมูลกันระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเพศชายจะเลือกใช้กับกลุ่มคนที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกัน และกลุ่มตัวอย่างเพศชายยังเลือกใช้สรรพนาม “เรา” โดยต้องการสื่อความเป็นเอกพจน์ และสื่อความเป็นพหูพจน์ ถ้าเป็นเอกพจน์จะแทนตัวผู้พูดเพียงคนเดียว ส่วนที่เป็นพหูพจน์จะแทนตัวผู้พูดกับคนที่ผู้พูดกำลังสนทนาด้วยในขณะนั้น เยาวชนเพศชายจะเลือกใช้กับเพื่อนผู้ชายและผู้หญิงที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกัน และใช้กับเพื่อนผู้ชายที่อายุน้อยกว่า นอกจากนี้ยังพบการใช้คำว่า “เรา” กับญาติผู้หญิงที่อายุน้อยกว่า และใช้กับคนรักที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกันอีกด้วย ส่วนสรรพนาม “กู” เยาวชนเพศชายจะเลือกใช้กับเพื่อนชายที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกัน เนื่องจากมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดมากที่สุดจึงเลือกใช้สรรพนามที่สื่อความเป็นกันเองระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง การใช้สรรพนาม “เรา” และ “กู” ในเพศชายจะปรากฏใช้กับกลุ่มคนที่อายุรุ่นราวคราวเดียวกัน และกลุ่มคนที่มีอายุน้อยกว่า เพื่อสื่อถึงความสัมพันธ์ที่สมมูลกันระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง

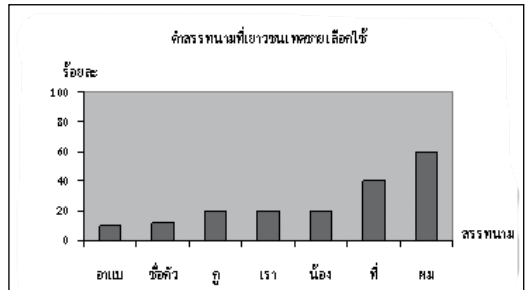
สรรพนามที่แสดงความสัมพันธ์แบบไม่สมมูลกันที่มาจากภาษามลายูถิ่น คือ “อาแบ” หมายถึง พี่ เป็นสรรพนามที่สื่อความอาวุโสอยู่ในคำเช่นเดียวกับการใช้คำภาษาไทยมาตรฐานว่า “พี่” เยาวชนเพศชายจะเลือกใช้กับคนรักที่อายุน้อยกว่า และญาติผู้ชายที่อายุน้อยกว่า

เหตุผลที่เลือกใช้กับกลุ่มคนดังกล่าว ส่วนหนึ่งน่าจะเกิดจากปัจจัยทางสังคมของผู้พูดและผู้ฟังในความเป็นคนท้องถิ่นเดียวกัน จึงต้องการสื่อถึงความเป็นมลายูโดยการใช้ภาษาเป็นสัญลักษณ์นั่นเอง การที่กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้สรรพนาม “อาแม” กับคนรัก เนื่องจากคำสรรพนามนี้เป็นการสื่อถึงความเข้าใจและเป็นพวกพ้องเดียวกันระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง ซึ่งน่าจะช่วยเสริมสร้างนัยของความลึกซึ้งระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังที่มีความสัมพันธ์แบบคู่รักระหว่างชายหญิงได้ใกล้ชิดมากขึ้น

ความสัมพันธ์แบบเป็นกลาง คือ ความสัมพันธ์ที่ไม่ต้องคำนึงว่าฝ่ายใดสูงกว่าฝ่ายใดหรือไม่ทราบว่าฝ่ายใดสูงกว่าและมีอายุมากกว่า เช่น ผู้ให้บริการ และคนที่ไม่รู้จัก เยาวชนเพศชายเลือกใช้สรรพนาม “ผม” ในกลุ่มความสัมพันธ์กับผู้ให้บริการ และคนไม่รู้จัก “ผม” เป็นสรรพนามแทนตัวที่เยาวชนเพศชายเลือกใช้มากที่สุดในทุกบทบาทความสัมพันธ์ เนื่องจากเป็นสรรพนามที่สื่อถึงความเป็นกลาง สามารถใช้ได้กับทุกกลุ่มบุคคลและสื่อถึงความสุภาพของผู้พูดได้เช่นกัน นอกจากนี้คำว่า “ผม” ยังถูกใช้ในความถี่สูงกับกลุ่มคนในความสัมพันธ์แบบสมดุลงาน เช่น เพื่อน คนรัก หรือความสัมพันธ์แบบไม่สมดุลงาน เช่น อาจารย์ ด้วยเช่นกัน เนื่องจากคำว่า “ผม” เป็นสรรพนามที่บ่งบอกเพศของผู้พูดและแสดงถึงความสุภาพจึงใช้ได้กว้างในทุกบทบาทความสัมพันธ์

สรรพนามที่เยาวชนเพศชายเลือกใช้ในการสื่อสารกับกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์แตกต่างกัน ทั้งความสัมพันธ์แบบสมดุลงาน ไม่สมดุลงาน และเป็นกลาง ผู้เขียนได้คำนวณเป็นค่าร้อยละเพื่อแสดงความถี่ด้านการใช้ ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 แสดงคำสรรพนามที่เยาวชนเพศชายเลือกใช้

แผนภูมิที่ 1 แสดงให้เห็นว่าเยาวชนเพศชายเลือกใช้สรรพนาม “ผม” เป็นจำนวนสูงสุดในการสนทนากับผู้ฟังคิดเป็นร้อยละ 60 ของผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด รองลงมาที่เลือกใช้คือ สรรพนาม “ที่” คิดเป็นร้อยละ 40 ใช้สรรพนาม “กู” “เรา” และ “น้อง” คิดเป็นร้อยละ 20 เยาวชนเพศชายเลือกใช้สรรพนามแทน “ชื่อตัว” คิดเป็นร้อยละ 17 และสรรพนามที่เป็นภาษามลายูถิ่นคือ “อาแม” คิดเป็นร้อยละ 15 เห็นได้ว่าเยาวชนเพศชายเลือกใช้สรรพนามที่เป็นภาษาไทยมาตรฐานคือ “ผม” เป็นจำนวนสูงสุดในการสนทนากับผู้ฟังในบทบาทความสัมพันธ์แบบต่าง ๆ เนื่องจากเป็นสรรพนามที่บ่งบอกเพศของผู้พูด และสื่อถึงความสุภาพจึงสามารถใช้ได้กว้างในทุกบทบาทความสัมพันธ์

2. การใช้สรรพนามแทนตัวผู้พูดของเยาวชนเพศหญิง

การเลือกใช้สรรพนามแทนตัวผู้พูดของเยาวชนเพศหญิงในระดับความสัมพันธ์แบบต่าง ๆ ปรากฏดังนี้

ความสัมพันธ์ที่สมดุลกันระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง เช่น เพื่อน และคนรัก เพศหญิงจะเลือกใช้สรรพนามแทน “ชื่อตัว” เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เนื่องจากการใช้สรรพนามแทนชื่อตัวบ่งบอกถึงความเท่าเทียมกันระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง ดังที่ปรากฏในกลุ่มเพื่อนชายและหญิงที่มีอายุมากกว่าและอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน และในกลุ่มคนรักทั้งคนรักที่อายุมากกว่า อายุน้อยกว่า และอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน เพศหญิงจะเลือกใช้สรรพนามแทนชื่อตัวมากที่สุด นอกจากนี้ในแต่ละกลุ่มบุคคลที่เพศหญิงสนทนาด้วย มักปรากฏการใช้สรรพนาม “เรา” เยาวชนเพศหญิงเลือกใช้สรรพนาม “เรา” กับผู้สนทนาที่อยู่ในวัยใกล้เคียงกันหรืออายุรุ่นราวคราวเดียวกัน ส่วนหนึ่งอาจจะมีเหตุผลมาจากสรรพนาม “เรา” สื่อถึงความเสมอภาคและเท่าเทียมกันระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง เป็นการแสดงความสัมพันธ์แบบสมดุลและแสดงถึงความเป็นมิตรที่ดูไม่ห่างเหินกันเกินไป จัดเป็นคำที่สร้างความสัมพันธ์แบบชิดใกล้ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังได้ จึงทำให้เพศหญิงเลือกใช้กับกลุ่มคนที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน

สรรพนามที่แสดงความสัมพันธ์แบบไม่สมดุลกันระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังที่เยาวชนเพศหญิงเลือกใช้ ได้แก่ “พี่” “น้อง” และ “หนู” เยาวชนเพศหญิงจะเลือกใช้สรรพนาม “พี่” กับกลุ่มคนที่มีอายุน้อยกว่า ดังที่ปรากฏใช้กับญาติผู้ชายและผู้หญิงที่อายุน้อยกว่า การใช้สรรพนาม “พี่” ของกลุ่มตัวอย่างจะเลือกใช้กับกลุ่มคนที่มีอายุน้อยกว่า ทั้งนี้เนื่องจากเป็นคำที่บ่งบอกชัดเจนถึงเรื่องของอายุที่มากกว่า ทำให้ผู้ฟังรับรู้ได้ว่าผู้พูดมีความอาวุโสกว่า และสื่อถึงความมีอำนาจเหนือกว่าของผู้พูด ในขณะที่เมื่อกลุ่มตัวอย่างพูดกับผู้ที่มีอายุมากกว่าก็จะเลือกใช้สรรพนามแทน

คำว่า “น้อง” ซึ่งเป็นคำที่สื่อความหมายทางอายุและความมีอำนาจน้อยกว่าของผู้พูด และสรรพนาม “หนู” ปรากฏใช้กับบุคคลที่มีอายุมากกว่าหรือบุคคลที่เป็นที่เคารพของผู้พูด ดังที่ใช้กับกลุ่มอาจารย์ การเลือกใช้สรรพนาม “หนู” กับกลุ่มคนที่มีอายุมากกว่าเพื่อเป็นการแสดงความนอบน้อมของผู้พูด และสื่อถึงความสัมพันธ์ที่ไม่สมดุลกันระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง รวมทั้งเป็นการให้เกียรติผู้ฟังด้วย

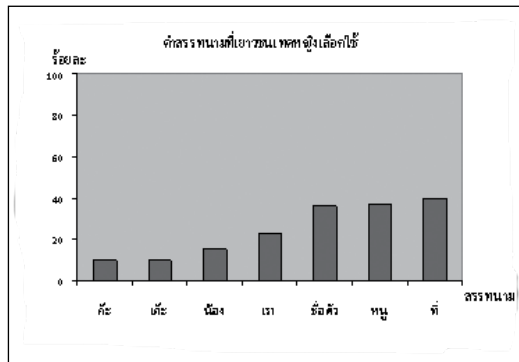
นอกจากนี้เยาวชนเพศหญิงเลือกใช้สรรพนามภาษามลายูถิ่นที่แสดงถึงความสัมพันธ์ที่ไม่สมดุลกันระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง คือ สรรพนาม “ก๊ะ” หมายถึง พี่ (ผู้หญิง) และ “เต๊ะ” หมายถึง น้อง ทั้งสองคำเป็นสรรพนามแทนตัวที่กลุ่มตัวอย่างจะเลือกใช้กับกลุ่มคนที่มีความเข้าใจภาษาเดียวกันคือ กลุ่มญาติ เช่น ใช้กับญาติผู้ชายและญาติผู้หญิงที่อายุน้อยกว่าด้วย สรรพนาม “ก๊ะ” และใช้กับญาติผู้ชายที่อายุมากกว่าด้วย สรรพนาม “เต๊ะ” การใช้สรรพนามเป็นภาษามลายูถิ่นนี้ ผู้พูดจะเลือกใช้กับกลุ่มคนที่มีความเข้าใจในภาษาถิ่นเหมือนกัน เนื่องจากเพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน และสื่อถึงเอกลักษณ์ทางภาษาของผู้พูดกับผู้ฟัง เหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างเยาวชนไทยมุสลิมไม่เลือกใช้ภาษามลายูถิ่นกับกลุ่มบุคคลอื่นที่ไม่ใช่คนรักหรือญาติ เนื่องจากอาจไม่ต้องการสื่อถึงความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดหรือลึกซึ้ง อีกทั้งอาจต้องการขจัดความไม่ชัดเจนว่าผู้ฟังเป็นคนเชื้อสายมลายูหรือไม่ ผู้พูดจึงเลือกใช้สรรพนามในภาษาไทยมาตรฐานที่ทุกคนสามารถรับรู้ได้แทน

ในส่วนของการความสัมพันธ์แบบเป็นกลาง คือ ความสัมพันธ์ที่ไม่ต้องคำนึงว่าฝ่ายใดสูงกว่าฝ่ายใด หรือไม่ทราบว่าเป็นฝ่ายใดสูงกว่าหรือมีอายุ

มากกว่า เช่น ผู้ให้บริการ และคนไม่รู้จักกัน
 เยาวชนเพศหญิงเลือกใช้สรรพนามแทนตัวว่า
 “พี่” ในกลุ่มความสัมพันธ์กับผู้ให้บริการและคน
 ไม่รู้จัก สรรพนาม “พี่” สื่อถึงความไม่สมดุลงัน
 ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง เนื่องจากเป็นคำที่มีนัยสื่อ
 ความหมายถึงอายุที่มากกว่า เมื่อใช้กับบุคคลที่
 มีความสัมพันธ์แบบเป็นกลางก็เพื่อสื่อถึงมิตรภาพ
 ที่เป็นเสมือนญาติพี่น้อง สรรพนาม “พี่” จึงอาจ
 กลายเป็นสรรพนามที่สื่อถึงความสัมพันธ์ที่เป็น
 กลางได้ แต่ก็แสดงถึงอำนาจที่ผู้พูดเหนือกว่าผู้ฟัง

สรรพนามที่เยาวชนเพศหญิงเลือกใช้ใ
 การสื่อสารกับกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์แตก
 ต่างกัน ทั้งความสัมพันธ์แบบสมดุลง ไม่สมดุลง
 และเป็นกลาง สามารถคำนวณเป็นค่าร้อยละเพื่อ
 สรุปให้เห็นความถี่ในการใช้ ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 2 แสดงคำสรรพนามที่เยาวชน
 เพศหญิงเลือกใช้

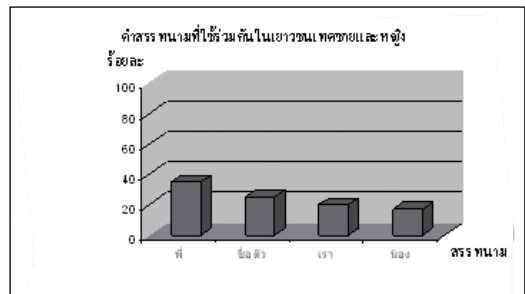

แผนภูมิที่ 2 สรุปได้ว่าเยาวชนเพศหญิง
 เลือกใช้สรรพนาม “พี่” เป็นจำนวนสูงสุดคิดเป็น
 ร้อยละ 40 สรรพนาม “หนู” คิดเป็นร้อยละ 38
 สรรพนามแทน “ชื่อตัว” คิดเป็นร้อยละ 37
 สรรพนาม “เรา” คิดเป็นร้อยละ 25 สรรพนาม
 “น้อง” คิดเป็นร้อยละ 18 และสรรพนามภาษา
 มลายูถิ่น คือ “ก๊ะ” และ “เต๊ะ” คิดเป็นร้อยละ 10
 เห็นได้ว่าเยาวชนเพศหญิงเลือกใช้สรรพนามที่

เป็นภาษาไทยมาตรฐานสูงสุด คือสรรพนาม “พี่”
 เป็นสรรพนามที่สื่อความหมายทางอายุที่อาวุโส
 กว่าของผู้พูด แต่เยาวชนเพศหญิงก็มักเลือกใช้
 ทั้งในบทบาทความสัมพันธ์แบบสมดุลงและแบบ
 เป็นกลาง อาจเนื่องจากต้องการสื่อความหมายใน
 ระดับที่เป็นกันเองเสมือนเป็นญาติพี่น้องกันนั่นเอง

สรรพนามที่เยาวชนเพศชายและเพศหญิง
 ใช้ในการสื่อสารร่วมกันกับกลุ่มบุคคลที่มีความ
 สัมพันธ์แตกต่างกัน ทั้งความสัมพันธ์แบบสมดุลง
 ไม่สมดุลง และเป็นกลาง สามารถคำนวณเป็นค่า
 ร้อยละเพื่อสรุปให้เห็นความถี่ในการใช้ ดัง
 แผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 3 แสดงคำสรรพนามที่ใช้รวม
 กันในเยาวชนเพศชายและเพศหญิง

แผนภูมิข้างต้นแสดงคำสรรพนามที่มี
 ความถี่ด้านการใช้ในทุกดวงความสัมพันธ์ของ
 เยาวชนเพศชายและเพศหญิง เห็นได้ว่ากลุ่ม
 ตัวอย่างมีการใช้สรรพนามที่เป็นภาษาไทย
 มาตรฐานที่ทุกคนเข้าใจในความหมายร่วมกัน
 และรับรู้ได้ถึงระดับความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับ
 ผู้ฟัง สรรพนามที่ใช้ร่วมกันมากที่สุด คือ “พี่” คิด
 เป็นร้อยละ 35 ของผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด อาจเนื่อง
 มาจากสรรพนาม “พี่” เป็นสรรพนามที่สื่อถึง
 ความเป็นกลางระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง แม้ว่าจะสื่อ
 ความหมายในตัวที่แสดงถึงความมีอำนาจเหนือ
 กว่าของผู้พูดและสื่อถึงความสัมพันธ์แบบไม่

สมดุลงัน แต่ก็แสดงนัยถึงความเป็นปึกแผ่นหรือพวกพ้องที่ใกล้ชิดกัน การที่กลุ่มตัวอย่างใช้สรรพนาม “พี่” เป็นส่วนใหญ่ นั่น เพราะกลุ่มบุคคลที่ผู้พูดสื่อสารด้วยในชีวิตประจำวันมักจะเป็นคนที่ไม่มีความสัมพันธ์กัน เช่น ผู้ให้บริการคนที่ไม่รู้จัก เป็นต้น การใช้สรรพนาม “พี่” จึงมีส่วนช่วยกระชับความสัมพันธ์ทำให้รู้สึกใกล้ชิดกันมากขึ้นในการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง สรรพนามที่ใช้ร่วมกันรองลงมาคือ “ชื่อตัว” เยาวชนเพศชายและเพศหญิงเลือกใช้สรรพนามแทน “ชื่อตัว” คิดเป็นร้อยละ 22 เลือกใช้สรรพนาม “เรา” คิดเป็นร้อยละ 18 และสรรพนาม “น้อง” คิดเป็นร้อยละ 15 เห็นได้ว่าสรรพนามที่เยาวชนเพศชายและเพศหญิงใช้ร่วมกันนั้นเป็นสรรพนามในภาษาไทยมาตรฐานทั้งหมด สรรพนาม “พี่” และ “น้อง” เป็นสรรพนามที่สื่อความหมายทางอายุที่ผู้พูดเลือกใช้เมื่อต้องการกระชับความสัมพันธ์ที่เป็นเสมือนญาติพี่น้องกัน ส่วนสรรพนามแทน “ชื่อตัว” และ “เรา” เป็นสรรพนามที่กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้เพื่อสื่อถึงความสัมพันธ์ที่เป็นกันเองหรือสื่อถึงความเท่าเทียมกันระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง

ผลการศึกษา

การใช้คำสรรพนามแทนตัวเองของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ นั้นมุ่งเน้นการแสดงสถานภาพทางเพศที่ชัดเจน เช่น การใช้คำว่า “ผม” ในเพศชาย และ “หนู” ในเพศหญิง เพศชายจะเลือกใช้สรรพนาม “ผม” เป็นส่วนใหญ่ เพราะเป็นคำที่บ่งบอกเพศของผู้พูด และสามารถใช้ได้กับกลุ่มคนทุกเพศทุกวัย จัดเป็นสรรพนามที่มีลักษณะเป็นกลางใช้ได้กับบทบาทความสัมพันธ์ในทุกรูปแบบ นอกจากนี้ เยาวชนเพศชายมีแนวโน้มที่จะเลือกใช้สรรพนาม

“พี่” ในทุกระดับความสัมพันธ์ ในกรณีที่ตัวผู้พูดมีอายุมากกว่าผู้ฟัง เพื่อแสดงถึงอำนาจที่มีเหนือผู้ฟัง คำว่า “พี่” เป็นคำที่มีนัยถึงความอาวุโสซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมไทยให้ความสำคัญ เนื่องจากโครงสร้างของสังคมไทยให้ความสำคัญแก่ความแตกต่างระหว่างผู้ใหญ่กับผู้น้อย ซึ่งเป็นพื้นฐานของการจัดระบบกลุ่มบริหารหรือการสร้างความสัมพันธ์แบบเครือญาติ อันอยู่บนพื้นฐานความสัมพันธ์แบบไม่สมดุลงัน การสร้างความสัมพันธ์ตามแบบแผนระบบเครือญาติในสังคมไทยนำไปสู่การสร้างความยึดหยุ่นในหลายด้าน ทั้งการใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารกัน การกำหนดขอบเขตความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นต้น (ศุภนิมานนกุล วงศ์สุภาพ, 2546 : 3) ระบบอาวุโสในสังคมไทยมีมาช้านานและปัจจุบันก็ยังมีอยู่ชัดเจน และเห็นได้ชัดในสังคมชนบท คนไทยชนบทให้การยอมรับความเป็น “พี่” เป็น “น้อง” กันแม้จะไม่ใช่นายเลือดเดียวกันก็ตาม ลักษณะทางสังคมที่มี “การแบ่งระดับตามวุฒิ คุณวุฒิและสถานะทางสังคมทำให้มีวัฒนธรรมการใช้ภาษาต่างระดับกันตามฐานะของบุคคลและกาลเทศะ” (ประภาศรี สีหอำไพ , 2538 : 35) ส่งผลให้การใช้ภาษาในการสื่อสารมีการแสดงออกทางอำนาจ การปรากฏใช้คำว่า “พี่” ในบทบาทความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน จึงกลายเป็นความไม่เท่าเทียมกันของผู้พูดกับผู้ฟัง เพราะปัจจัยด้านอายุ นอกจากนั้นเพศชายจะเลือกใช้ สรรพนามที่เป็นภาษามลาญถิ่นคือ “อาเบ” ซึ่งมีความหมายว่า พี่ และมีนัยแสดงถึงความอาวุโสเช่นเดียวกัน โดยมักใช้กับเพศตรงข้ามที่มีอายุน้อยกว่า เช่น คนรัก ญาติ เพื่อน เป็นต้น เมื่อใช้กับคนรักเท่ากับเป็นการกระชับความสัมพันธ์ให้ใกล้ชิดกันมากขึ้น และสื่อถึงความ เป็นปึกแผ่นหรือพวกพ้องเดียวกัน

ส่วนเยาวชนเพศหญิงจะเลือกใช้สรรพนามแทน “ชื่อตัว” และ “เรา” กับกลุ่มคนที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน เพื่อป้องกันความสัมพันธที่สมดุลงันระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังเลือกใช้ สรรพนาม “หนู” และ “น้อง” กับกลุ่มคนที่มีอายุมากกว่า เพื่อป้องกันความสัมพันธที่ไม่สมดุลงันระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง และใช้สรรพนาม “พี่” กับกลุ่มคนที่มีอายุน้อยกว่า เช่น เพื่อนผู้ชายและผู้หญิง ญาติผู้ชายและผู้หญิงที่อายุน้อยกว่า เป็นต้น สรรพนาม “พี่” เป็นคำที่สื่อความหมายเรื่องอายุชัดเจน จัดเป็นคำที่อยู่ในกลุ่มความสัมพันธแบบไม่สมดุลงัน แต่เพศหญิงก็เลือกใช้ในการแสดงความสัมพันธที่เป็นกลางกับกลุ่มคนที่ไม่รู้จัก โดยไม่รู้ว่ใครสูงกว่าใครด้วยเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากสรรพนาม “พี่” น่าจะสื่อถึงความสัมพันธที่แน่นแฟ้นหรือความเป็นปึกแผ่นมากขึ้นเมื่อใช้กับกลุ่มคนที่ไม่รู้จักหรือกลุ่มคนที่มีความสัมพันธแบบผิวเผินได้ดี ประกอบกับรากฐานของวัฒนธรรมไทยที่นับถือกันแบบพี่น้องก็ส่งผลต่อการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายนั่นเอง นอกจากนี้เยาวชนเพศหญิงก็เลือกใช้สรรพนามที่เป็นภาษามลายูถิ่น คือ “ก๊ะ” และ “เต๊ะ” ซึ่งมีความหมายว่า พี่ และ น้อง ตามลำดับ โดยใช้กับกลุ่มคนที่มีความสัมพันธทั้งแบบสมดุลงัน และไม่สมดุลงัน เช่น เพื่อน คนรัก และญาติ การเลือกใช้สรรพนามที่เป็นภาษามลายูถิ่นกับกลุ่มคนที่มีความสัมพันธทางชาติพันธุ์เดียวกัน เพื่อแสดงความเป็นปึกแผ่นในทางสังคม โดยในการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมผู้เขียนพบว่ากลุ่มตัวอย่างจะเลือกใช้กับกลุ่มคนที่มีความสัมพันธทางกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันเท่านั้น

กล่าวได้ว่าเพศและบทบาทความสัมพันธระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังมีส่วนกำหนดในการเลือกใช้คำสรรพนามของผู้พูดให้มีความแตกต่างกัน

นอกจากนั้นปัจจัยอีกอย่างหนึ่งที่มีผลต่อการใช้คำสรรพนาม คือ ชาติพันธุ์ ถึงแม้ว่าผู้เขียนจะไม่ได้กำหนดให้ชาติพันธุ์เป็นปัจจัยในการศึกษาโดยตรง แต่จากการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมพบว่าผู้พูดส่วนใหญ่เมื่อเลือกใช้คำสรรพนามภาษามลายูถิ่นก็มักระบุว่าจะใช้กับผู้ฟังที่มีชาติพันธุ์เดียวกันเท่านั้น แต่เมื่อไม่คำนึงถึงชาติพันธุ์การใช้ภาษามลายูถิ่นก็มักปรากฏในบทบาทความสัมพันธแบบเป็นกลาง เช่น ผู้ให้บริการ คนไม่รู้จักกัน เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากผู้พูดและผู้ฟังไม่เคยรู้จักกันมาก่อน การเลือกใช้สรรพนามภาษามลายูถิ่น คือ อาแม (พี่ผู้ชาย) ก๊ะ (พี่ผู้หญิง) ซึ่งมีนัยบ่งบอกเพศของผู้พูดจึงน่าจะเป็นการสื่อสารที่ดีในบทบาทความสัมพันธแบบเป็นกลาง และยังแสดงตัวตนของผู้พูดด้วยสรรพนามบ่งบอกเพศนี้เอง

ดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้นว่าจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและภาษา กลุ่มชนในพื้นที่มีทั้งชาวไทยพุทธชาวไทยเชื้อสายจีนชาวไทยเชื้อสายมลายู ฯลฯ การใช้ภาษาในการสื่อสารระหว่างกันของกลุ่มคนก็เป็นส่วนหนึ่งที่สื่อถึงความสัมพันธของคนในพื้นที่นี้ ดังผลการศึกษาของผู้เขียนที่ชี้ว่าแม้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจะใช้ภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาหลักในการสื่อสาร แต่พวกเขาก็มีการใช้คำที่เป็น*ภาษาสื่อกลาง (Lingua franca)* เพื่อความเข้าใจร่วมกันของคนในสังคม นั่นคือภาษาไทยมาตรฐาน ภาษามลายูถิ่นจึงจัดเป็นภาษาย่อยในสังคมไทย การใช้คำสรรพนามของกลุ่มตัวอย่างนี้จึงสื่อให้เห็นว่าพวกเขาไม่ได้ละทิ้งภาษาของสังคมหลัก ขณะเดียวกันก็เลือกใช้ภาษาเฉพาะของตนกับกลุ่มคนที่มีชาติพันธุ์เดียวกัน เพื่อแสดงนัยถึงความสัมพันธ์หรือพวกพ้องรวมทั้งเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ การใช้ภาษาไทย

มาตรฐานจึงมีบทบาทหลักต่อการสื่อสารที่ดำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง แม้ว่าคนในพื้นที่จะมีความหลากหลายและต่างกันมากน้อยเพียงใด แต่บทบาทของภาษามาตรฐานก็ยังทำหน้าที่เป็นสื่อกลางของทุกกลุ่มชนในสังคมไทย และยังเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมหลักของชาติที่ใช้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสังคมให้ติดต่อกันสื่อสารและมีความเข้าใจที่ตรงกันได้

ทุกสังคมย่อมมีความหลากหลาย การแสดงออกถึงลักษณะเฉพาะของคนในท้องถิ่น

ท่ามกลางสังคมกระแสหลัก ดังที่ชาวไทยเชื้อสายมลายูใช้ภาษามลายูถิ่นร่วมอยู่ในบริบทการสื่อสารของสังคมไทย จึงสะท้อนถึงความหลากหลายที่อยู่ในความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคม ดังนั้นความหลากหลายจึงไม่ใช่ปัญหาในการสื่อสารและการอยู่ร่วมกัน แต่ตรงกันข้ามกลับเป็นลักษณะเด่นที่กระตุ้นและท้าทายการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเพื่อก้าวผ่านไปสู่การรับรู้และเข้าใจประสบการณ์ร่วมในฐานะมนุษยชาติ และความ เป็นปีกแผ่นของการอยู่ร่วมกันในสังคม (๕)

เอกสารอ้างอิง

- ม.ร.ว. กัลยา ดิงศภิกย์, และ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2531). **การใช้คำเรียกขานในภาษาไทยสมัย กรุงรัตนโกสินทร์**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มีชัย เอี่ยมจินดา. (2534). **วิวัฒนาการของระบบคำบุรุษสรรพนามตั้งแต่สมัยสุโขทัย-สมัยปัจจุบัน**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บรรจบ พันธุเมธา. (มปป.). **ลักษณะภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประภาศรี สีหอำไพ. (2538). **วัฒนธรรมทางภาษา**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วารภรณ์ ดิระ. (2545). **คำเรียกญาติของชาวไทยมุสลิมที่มีเชื้อสายต่างกันในกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภีมาน นฤมล วงศ์สุภาพ. (2546). **เครือญาติ การแต่งงานกับระบบสังคมไทย**, ในเอกสารประกอบการสอนวิชา 895-207 สังคมและวัฒนธรรมไทย (Society and Thai Culture) ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ. (2531). **ภาษาศาสตร์เชิงสังคม**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ วิจัยแห่งชาติ.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2532). **คำจำกัดความศัพท์ในภาษาศาสตร์สังคม**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2545). **ภาษาในสังคมไทย: ความหลากหลาย การเปลี่ยนแปลง และการพัฒนา**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Brown, Roger and A. Gilman. (1960). **The Pronouns of Power and Solidarity**. T.A. Sebeok (ed.) Style in Language. MIT Press.